

SEBAHAT TUNCEL

“Ohikoa bihurtu da politikari kurduak espexeratzea”

Sebahat Tuncel Kurdistango politikaria da, Turkiaren menpeko lurretan. Hainbatetan egon da kartzelan kurduen askapen mugimenduaren parte izateagatik, eta Turkiako Parlamenturako diputatu gisa hautatu zuten lehen preso izan zen, 2007an. 2016an espexeratu zuten azkenengoz eta zigorrak pilatu dizkiote preso zegoela, terrorismo delituak leporatuta zein politikari bezala egindako hainbat adierazpenengatik, haien artean Erdogan “emakumeen etsaia” dela esatea. Maiatza erdialdean atera zen kartzelatik eta ARGIaren galderei erantzuteko tarte hartu du.

 JON HIDALGO GEREÑU MEZOPOTAMYA AJANSI

Nola ikusten duzu egoera espexetik irten ondoren? Zer aldatu da?

Zortzi bat urte dira kartzelan sartu gintuztela. Orditik aldaketa asko egon da, noski. Baina kartzelak isolatzeko tresnak direnez, ezin barrutik ondo jarraitu kanpoan gertatu diren gauza guztiak. Turkiako kartzelatan oposizioaren prentsa debekatuta dago, eta gobernuaren hedabideen bidez jarraitu behar izan dugu gizartearen bilakaera, oso modu mugatuan, beraz. Bizitza poliki doa espexean, eta kanpoan azkar. Han denak dauka porlan kolorea.

Kartzelatik irteteen konturatzen zara politikoki gauza asko aldatu direla, baina beste batzuek berdin jarraitzen

dutela. Kurduen aurkako kanpaina indarrean dago oraindik. Jendeak argi du aldaketa beharra dagoela, baina ez dago aldaketa etorriko den itxaropenik. Denbora gutxi daramat kalean, eta bilakaera ulertzen saiatzen ari naiz oraindik.

Zein da kurduen egoera Turkiako espexeeetan?

10.000 preso politiko kurdu baino gehiago daude kartzela turkiarretan oraintxe bertan. Turkiar Errepublikan ezarri zenetik legea eta justizia kurduen aurka erabili dira. Azken hogeitun urteetan, ehunka mila dira epaitu dituzten kurduak. *De facto* kentzen digu herritartasuna estatuak; Turkiako Konstituzioak

berak lapurtzen dizkigu oinarrizko eskubideak, politika egiteko eskubidea, antolatu eta protesta egitekoa. Kurdistango 4.000 preso politiko inguru arbitrarioki mantentzen dituzte kartzelan, kanpoan behar luketenean, jarrera onik ez dutela argudiatuta.

2010eko hamarkadan, zuek azkenengoz kartzelan sartu aurretik, “autonomia demokratikoaren” aldeko mugimendu handia egon zen Bakurren, Turkiako Kurdistanen.

2013an kurduentzako prozesu garrantzitsua hasi zen Turkian. Negoziaketak hasi ziren kurduen lider Abdullah Ocalanen eta estatuko ordezkarien artean eta horrek aukera zabaldu zuen Turkian demokratizazio eta askapen prozesua abiatzeko. Turkiarren %80ak babes ten zuen bake prozesu hura. 2015ean kurduen aldeko HDP alderdia indarrez sartu zen Turkiako hauteskundeetan, 80 ordezkariarekin, bozen %13 lortuta. Ondorioz, Erdoganen AKP alderdia mehatxatua sentitu zen. Hauteskundeen emaitzak baliogabetu zituen, elkarriketetan lortutako akordioei ez entzunarena egin zien eta bertan behera utzi zuen negoziaketa prozesua.

2016an Bakurren garatuak genituen gobernu autonomoak aitortzea exijitu genuen. Gogor erantzun zuen AKPk. Etxeratze agindua deklaratu zuen hila bete luzez, ehunka pertsona hil zituzten, milaka bahitu, eta milioika zibilek utzi behar izan zituzten beren bizilekuak.

Kurdistanen aldeko erakunde ugari debekatu zituzten, HDP barne. Gure ordezkariak espetxeratu zituzten, eta gobernu faxistak bere agintariak inposatu zituen kurduak irabazitako zonaldeetan. Zauri sakonak utzi ditu horrek guztiak biztanle kurduengan.

Zein da egoera egun Bakurren?

Turkian gobernuak aldatzen badira ere, kurduetik jarraera ez da aldatzen, gure askatasun nahia mehatxua da Turkiako Estatuarentzat. XXI. mendean sartuta, onartezina da Kurdistango herriaren existentzia ukatzen saiatzea. Hala ere, gainerako nazio estatuak beste interes batzuk dituzte, eta ezikusiarrena egiten dute, haien aletxoak jarriz kurduen zapalkuntzan.

Ez da soilik Turkiaren arazoa, Ekialde Hurbil osoarena baizik. Erresuma Batuak, AEBek eta Europar Batasunak ere erantzukizuna dute konponbidea bilatzeko. Ekialde Hurbilean demokraziaren alde badaude, ezin dute konplize izan Turkia, Iran, Irak eta Siriak kurduak eragindako zapalkuntzan. Kurduen borrorak bermatzen du etorkizuna Ekialde Hurbileko pertsona guztientzat. Kurduak salbatu zuten mundua ISISen

“Ezin da konponbidea bilatu egitura zaharrak erabilita”

“Gauza asko aldatu dira, baina ez da ezer aldatu”

kolpeetatik. Errepublika konfederal demokratikoa proposatzen dugu Ekialde Hurbilean, eta bertako herri guztiak gonbidatzen ditugu bizitza berri baten alde borrokatzera.

Zuek Kobane auzia izenekoan zigortu zintuzteten. Zein ziren auzi horren oinarriak?

2014ko urrian ISISeko taldeek Kobane inbaditu zutenean, HDPko buruzagitzak txio bat idatzi zuen, Kobaneko herritarrekin elkartasunez eta estatuari eskatzen ardura hartzeko ISISen aurka. Mezu hori izan zen leporatzen ziguten

krimena. Sei urte geroago, akusazioak esan zuen urte haietan gertatutako heriotza eta indarkeria guztiak txio haren eta gure jardun politikoaren ondorio izan zirela, nahiz eta hildako gehienak gure alderdiko kideak izan. Bizi osorako 38 espetxe zigor eta milaka urteko espetxeratzea eskatu zuten gure aurka. Nahiz eta akusazio gehienetan absolutzioa lortu, HDPko batzorde exekutiboko kideei zigor gogorrek ezarri zizkiguten, argudiatuta Turkiako Estatuaren batasuna eta integritatea oztopatzen genituela. Politikari kurdu gisa egiten genuen jarduna hartu zuten froga gisa.

HDP garrantzitsua izan zen Turkiako Gobernuaren eta PKKren arteko negoziaketetan. Zer ikasi duzue prozesu honetatik?

HDPk parte hartu zuen Turkiako Estatuaren eta Abdullah Ocalanen arteko negoziaketetan, Imraliko kartzelan zein Qandileko mendietan. 2015ean, frogatu zenean gizartearen babes handia lortu zutela HDPren programak eta bake proposamenak, Erdogan negoziazio mahaia utzi zuen, ukazio eta suntsiketa politikara itzultzeko. AKPren gobernuak ez du benetako konponbiderik

nahi, argi geratu zen hori bere "Kolapso plana" publiko egin zenean: esku batekin negoziaketa prozesuan parte hartu; bestearekin plan sekretua prestatu Kurdistango Askapen Mugimendua akabatzeko. Ezer ez da aldatu, 1925ean oso antzeko plan sekretua prestatu zuen Turkiako Gobernuak, ordutik kurduetik jarrera markatu duena.

Ikasi dugu negoziaketa prozesuak gardena izan behar duela eta irekia egon behar duela publikoki aztertua izan dadin. Alde guztiak maila berean egon behar dira, eta oinarri legala behar du, ofiziala izan, prozesua osasuntsua izateko.

Turkiako instituzioetan izandako esperientziatik begiratuta, zenbateko aldaketa lortu daiteke eremu horretatik?

Kurdistango mugimendu politikoak, bereziki emakumeen askapenerako mugimenduak, eragin handia izan du Turkiako emakumeen mugimenduan eta oro har politikan. Presidentekidetzaren sistemak, emakumeek gizonen ordezkariak izateak eta erabakietan parte hartzeak aldatu egin du politikaren kolorea. Hala ere, modernitate kapitalistak sortutako arazo politiko, sozial eta ekonomikoei ezin zaie konponbidea bilatu metodo eta egitura zaharrak erabiliz. Kurdistango askapen mugimenduak alternatiba proposatzen du XXI. menderako, bizitza berri bat eraikitzea paradigma demokratiko ekologiko berri baten bidez, emakumeen askapena oinarri. Rojavako iraultza da adibiderik argiena. Politikan, gizartean eta ekonomian aldaketak egiteko, sistema ezberdina garatu beharra dago. Kurduok pauso garrantzitsuak eman ditugu, teorian zein praktikan. Ezarria zaigun sistema erlijioso, nazionalista, sexista eta faxistaren aurkako borroka da gurea.

HDP 2023an disolbatu eta DEM alderdia eta beste talde batzuk sortu ziren. Nolakoa da egoera politikoa egun?

Kartzelatik bizi izan nuen HDP alderdiaren debekua. Aliantzaren parte zen Ezkerreko Berdeen alderdia aurkeztu zen hauteskundeetara 2023ko maiatzean, eta hauteskundeen ondoren izena aldatu zitzaion, Herriaren Berdintasun eta Demokraziaren Alderdia deitzeko. Hori ere debekatu ziguten, eta DEM izena jarri zen azkenean. Denbora esan nahi

"Onartezina da XXI. mendean Kurdistango herriaren existentzia ukatzea"

du kurdueraz, *Dem Dema Azadi* (Askatasun garaia da) leloan bezala.

1990. hamarkadatik debekatu izan ditu estatuak alderdi politiko kurduak. Hala ere, gu tematu egin gara eta alderdi berri bat sortu dugu aldiro. Ohiko bihurtu da politikariak espexeratzea eta kurduei politikan parte hartzeko eskubidea kentzea. Baina arazo nagusia da kurduoi ez dizkigutela gure identitatea eta herri izaera onartzen, horregatik dauzkagu kanpotik inposatutako agintariak. Turkian ez dago demokraziarik.

Hakkari eskualdeko gobernadore kurduari hemeretzi urteko espetxe zigorra ezarri berri diote ekainean. Azkenaldian ere izan dira antzeko kasu gehiago.

2016tik sistematikoki kendu dituzte kurduak hautatutako alkateak, edozein froga arbitrario erabilita, dozenaka zigor jarri dira "lekuko sekretu" baten adierazpenetan oinarrituta. Lege ezberdina ezartzen zaigu kurduoi: Etsaiaren Legea deitzen da ofizialki, baina Lege Koloniala deitu beharko litzateke.

Oinarrizko askatasun eta eskubideak lapurtzen dizkigu Lege Antiterroristaren bidez. Atxiloketak, agintariak inposatzea, Imrali irlako tortura sistema, horiek guztiak kurduen aurkako genozidio politikorako neurriak dira.

Itxaropenik duzue negoziaketa prozesu berri baterako?

Beti dugu itxaropena, batez ere Herri kurdua ari delako askatasuna eskatzen. Turkia fundatu zenean, turkiarrek batera borrokatu zuten kurduak uste zuten burujabeak eta herritar askeak izango zirela partekatutako aberrian, hala hitzeman zien Mustafa Kemal Turkiaren sortzaileak. Baina estatuaren sorreratik bertatik egin zien traizio, eta hori izan da ordutik kurduen aurkako estrategia: ukazioa, hilketa eta asimilazioa. Hala ere, bizirik eta borrokan jarraitzen dugu. 30 milioi kurdu baino gehiago gara Turkian, eta aske bizi nahi dugu gure hizkuntza, identitate eta kulturarekin.

Zein dira zure etorkizunerako asmoak?

Denbora gutxi daramat espexxetik kanpo, azken zortzi urteei zentzua bilatzen nabil. Barruan ez zegoen aukera askorik, baina hemendik aurrera jarraituko dut borrokarekin daukadan ardura hartzen. Erantzukizuna dugu gure herriarekiko, emakumeekiko. Iraultzaile gisa, nire eginbeharra da jendeak gutaz espero duena egitea. Askatasun demokratikoaren aldeko bidaian jarraitzea da gure asmoa. ●